

Вісник музею «ДРОГОБИЧЧИНА»

Записки, присвячені
дослідженням природи,
історії та культури
Дрогобиччини

2021

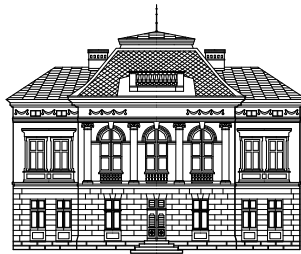
Число 2

Міністерство культури України
Музей «Дрогобиччина»

ВІСНИК МУЗЕЮ «ДРОГОБИЧЧИНА»

Записки, присвячені дослідженням природи, історії
та культури Дрогобиччини

Заснований у 2018 році

УДК 069:002

Головний редактор:

Алла Гладун, директорка музею «Дрогобиччина»

Редакційна колегія:

Зоряна Кордуба, Володимир Пограничний (упорядник),

Ірина Сенюра, Леся Косаняк

Друкується за постановою Вченої ради

Музею «Дрогобиччина»,

протокол № 12 від 14 грудня 2021 року

Вісник музею «Дрогобиччина» : Записки, присвячені дослідженням природи, історії та культури Дрогобиччини. – Число 2. – Дрогобич, 2021. – 476 с. : іл.

Том містить результати досліджень працівників Музею «Дрогобиччина», а також науковців та краєзнавців Дрогобиччини у різних галузях краєзнавства Дрогобиччини протягом 2018–2020 років. У науковий обіг вводяться матеріали музейної фондової збірки Музею. Окремий розділ становить хроніка поточних подій Музею «Дрогобиччина».

Видання для всіх зацікавлених старожитністю та сучасністю України, а також музейною справою в Україні.

УДК 069:002

© Автори, 2021
© Музей «Дрогобиччина», 2021
© Видавництво «Коло»,
оформлення, 2021

Присвячується

*100-річчю Західно-Української Народної
Республіки*

та

*30-ї річниці початку відродження
державної незалежності України*

Зміст

<i>Від головного редактора</i>	9
РОЗДІЛ I. ДОСЛІДЖЕННЯ	11
<i>Олег Баган. Як починалося галицьке національне відродження?</i>	13
<i>Тарас Гринчишин. Земноводні та плазуни Дрогобиччини</i>	26
<i>Надія Кікта. Творчість Модеста Сосенка — яскрава сторінка у розвитку галицько-українського мистецтва (частина тексту екскурсії по місту Дрогобичу, веденої в 1995–2011 роках)</i>	46
<i>Зоряна Кордуба. Дрогобич періоду Західно-Української Народної Республіки через призму музейних пам'яток</i>	58
<i>Леся Косаняк. Ікона Яна Квятковського «Святий Онуфрій» 1746 року в колекції музею «Дрогобиччина»</i>	85
<i>Леся Косаняк, Оксана Стап'як. Запрестольний вітгар отця Василя Глібкевича «Христос — Виноградна Лоза» 1753 року</i>	89
<i>Юлія Лаврись. Ікона «Христос — Добрий Пастир» із предельного ряду іконостасу каплиці Введення Пресвятої Богородиці церкви Св. Юра у Дрогобичі</i>	100
<i>Богдан Лазорак. Із чужим гаслом «PRO PATRIA» 1916 року чи «З Франкового духа печаттю...»? : Аргументи про те, як на Йордан 1919 року освячувалася українізація Дрогобича і прощалися з імперією Габсбургів</i>	108
<i>Леся Летнянчин. Трагування сюжету «Древо Єсея» у стінописі церкви Св. Юра у Дрогобичі</i>	151

<i>Володимир Пограничний.</i> Дзвін-сигнатурка 1773 року — донаторський дар о. Григорія Губицького для дрогобицької церкви Воздвиження Чесного Хреста — в контексті розвитку обряду церковного дзвоніння та архітектоніки українського дерев'яного храму	158
I. Генеза архітектонічної злуки дзвіниці з будинком церкви у Бойківщині.....	159
II. Декотрі особливості розвитку обряду церковного дзвоніння під час літургії	175
<i>Володимир Пограничний, Оксана Соловка.</i> Становлення і розвиток пам'яткоохоронної справи у Дрогобичі.....	186
<i>Олесь Пограничний.</i> Про початки Студентського Братства у Дрогобичі (1988–1991 роки).....	257
<i>Марія Русин.</i> Римські монети у колекції фондів музею «Дрогобиччина»	280
<i>Ірина Сенюра.</i> З історії «Української Захоронки» у Дрогобичі (досліджуючи касові книги товариства)	295
<i>Григорій Сивохоп.</i> Слюсарна справа у дорадянському Дрогобичі	313
<i>Олег Стецюк.</i> «Вілла Б'янки»: (не)відомі штрихи до історії споруди	327
<i>Леонід Тимошенко, Марта Тимошенко.</i> Стародрукований панегірик дрогобичанина Захарії Пекажевича, присвячений Миколаю Даниловичу (1614 р.).....	340
<i>Леонід Тимошенко.</i> Поминальна ікона дрогобицьких міщан із церкви Воздвиження Чесного Хреста (1754 р.).....	351
РОЗДІЛ II. МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ.....	361
<i>Ірина Сенюра.</i> Реформи Габсбургів у Галичині (на прикладі архівних матеріалів зі збірки музею «Дрогобиччина»).....	363
<i>Оксана Соловка.</i> Із фондової групи «Архів» Музею «Дрогобиччина»	376
<i>Володимир Пограничний.</i> Державні структури ЗУНР у Дрогобичі: листопад 1918 – травень 1919 року (за матеріалами виставки «ЗУНР: Дрогобиччина на тлі епохи», присвяченої 100-річчю Західно-Української Народної Республіки)	404
РОЗДІЛ III. ЛІТОПИС МУЗЕЮ.....	411
<i>Алла Гладун.</i> Музей «Дрогобиччина» у 2018 році.....	413
<i>Алла Гладун.</i> Музей «Дрогобиччина» у 2019 році.....	417
<i>Алла Гладун.</i> Музей «Дрогобиччина» у 2020 році.....	421

ХРОНІКА ПОДІЙ	427
<i>Любов Васильків.</i> «СИМЕТРИЯ» Дзвенислави Загайської	427
<i>Алла Гладун.</i> Шевченкіана в музеї «Дрогобиччина»	428
<i>Алла Гладун.</i> Лекція «Творчість Мауріція Готліба у контексті єврейської культури Галичини XIX ст.»	429
<i>Алла Гладун.</i> Презентація журналу «Наша спадщина» з матеріалами про пам'ятки і пам'яткоохоронну роботу в Дрогобичі та на Дрогобиччині.....	430
<i>Любов Васильків.</i> Святкова Академія і виставка «Вишиване диво» з нагоди 85-річчя від дня народження світлої пам'яті Мирослави Кот	431
<i>Алла Гладун.</i> «Нова реальність» від Мар'яна Олексяка	432
<i>Надія Кікта.</i> Музейна «Франкіана»	433
<i>Алла Гладун.</i> Виставка Василя Пилип'юка «Україно, ти для мене диво!»	435
<i>Надія Кікта.</i> Триумф дрогобицького майстра графіки.....	436
<i>Алла Гладун.</i> Виставка «Розстріляне мистецтво» з фондів Львівської національної галереї мистецтв ім. Бориса Возницького	437
<i>Надія Васильків.</i> Осінні інтерактивні екскурсії у відділі природи.....	439
<i>Марія Головкевич.</i> «Сурми звитяги»	439
<i>Алла Гладун.</i> Святий Миколай у музеї «Дрогобиччина»	440
<i>Оксана Соловка.</i> Урочисті заходи до 100-річчя Західноукраїнської Народної Республіки.....	440
<i>Тетяна Думан, Марія Головкевич.</i> 5-та річниця трагічних подій на Майдані Незалежності в Києві під час Революції Гідності	444
<i>Алла Гладун.</i> «Незламні» — виставковий проект Антона Наумлюка на підтримку кримських політ'язнів	448
<i>Алла Гладун.</i> Стінопис Бруно Шульца з Дрогобича	449
<i>Алла Гладун.</i> Наукове товариство ім. Шевченка в музеї «Дрогобиччина»	451
<i>Леся Летнянчин.</i> Презентація книги «Церква Св. Юра в Дрогобичі: Архітектура. Малярство. Реставрація»	452
<i>Оксана Соловка.</i> Презентація «Вісника музею “Дрогобиччина”» та виставка «Нове життя музейних раритетів» — у рамках відзначення професійного свята, Міжнародного дня музеїв.....	453
<i>Алла Гладун.</i> Реставрація іконостасу церкви Св. Юра	456
<i>Марія Головкевич.</i> «З вірою і правдою в Україну»: Анна Рудник — до 77-ої річниці УПА	458

<i>Алла Гладун.</i> Архиерейська Служба Божа з нагоди професійного свята працівників культури	460
<i>Тетяна Думан.</i> «INTRO» Андрія Копчака	460
<i>Зоряна Кордуба.</i> Наукова конференція «Український визвольний рух I-ї пол. XX ст.: краєзнавчі контексти» та виставка «Український визвольний рух на Дрогобиччині міжвоєнної доби: ідеї, люди, події»	462
<i>Алла Гладун.</i> Музей «Дрогобиччина» став площадкою для знімання кінофільмів ..	465
<i>Оксана Соловка.</i> Артефакти родини Максимовичів у Музеї «Дрогобиччина»	466
<i>Леся Летнянчин.</i> Церква Святого Юра — переможниця престижного Міжнародного конкурсу «Кришталева Цегла»	467
<i>Марія Русин.</i> Поповнення фондів музею «Дрогобиччина» новими археологічними знахідками дрогобицьких та львівських істориків	468
<i>Леся Косаняк.</i> Музичні імпрези у Галереї сакрального мистецтва музею «Дрогобиччина»	469
<i>Алла Гладун.</i> Мистецько-документальна виставка «Молитва до митрополита. Софія»	472
<i>Леся Хомич.</i> «Книга ідолопоклоніння» Бруно Шульца у мистецькій інтерпретації Микити Кадана «Скалічений міф»	473

РОЗДІЛ I

ДОСЛІДЖЕННЯ

Римські монети у колекції фондів музею «Дрогобиччина»

Група «Нумізмати́ка» фондів музею «Дрогобиччина» включає монети від античності до нашого часу. Особливу цінність нумізматичної колекції становлять монети римські. До цього часу вони не публікувалися. Зазначена збірка монет представлена п'ятнадцятьма екземплярами епохи Римської імперії. Монети у стародавньому Римі карбувалися великим тиражем і вирізнялися високою якістю. Вони були в обігу і за межами імперії, нерідкими є знахідки римських монет і на території України.

Дана збірка монет спершу належала Навчально-виховному закладу отців єзуїтів у Хирові (скорочено: Хирівський Конвікт), а в 1940 році у зв'язку із закриттям школи була передана новоствореному Дрогобицькому обласному історико-краєзнавчому музею. Таким чином, частина природничої та нумізматичної колекцій стала основою фондів музею «Дрогобиччина» поряд із колекцією графа Лянцкоронського, збірками колишніх Самбірського історико-етнографічного і Трускавецького природничо-етнографічного музеїв.

Історія самого Конвікту бере свій початок з 1820 року, коли він розташовувався у м. Тернопіль. Очолював його о. Мар'ян Ігнацій Держикрай-Моравський, який вважав, що Тернопіль не є відповідним місцем для Конвікту. Формування нумізматичної колекції починається з пожертви Конвіктові 120 римських монет австрійським ерцгерцогом, цивільним і військовим генерал-губернатором

Галичини – Фердинандом д’Есте¹ (1832–1846)². Поступово ця колекція поповнювалася в основному пожертвами духівництва. У 1886 році заклад перенесли в спеціально споруджене приміщення на території колишнього села Буньковичі, тобто на околиці Хирова. Певна річ, що і весь навчальний інвентар також був перевезений у Хирів.

Засновниками науково-виховного закладу оцтів єзуїтів у м. Хирові у 1886 році були о. Мар’ян Ігнацій Держикрай-Моравський (1845–1901) та Генрик Яцковський (1834–1905). Цей заклад був одним із найкращих не тільки на наших теренах, але і в Європі. Школа мала просторі аудиторії, велику бібліотеку, яка налічувала 30 000 книг, чисельні природничі, географічні та історичні колекції, зокрема археологічну та нумізматичну, спортивні зали та різноманітні майданчики. На особливу увагу заслуговував природничий музей із багатою колекцією птахів і метеликів з Азії та Америки³. Метеликів нараховувалося п’ять тисяч. Окрім природничого музею, у навчально-виховному закладі була також філателістична колекція⁴.

Весь цей комплекс, який складався з величезної кількості споруд, був чудовим витвором архітектури. На архітектурний комплекс конвікту звертали увагу в своїх працях і дослідники архітектурних пам’яток. Серед них — українська дослідниця Христина Харчук. На її думку, *«Хирівський навчальний заклад свого часу був на рівні найкращих гімназій цього типу тодішньої Європи. Гаслом закладу служувала теза – “DEO, PATRIAE, AMICITIAE”, тобто “Служи БОГУ, ВІТЧИЗНІ, ПРИЯТЕЛЯМ”»*. Від 1893 р. тут почав виходити журнал *“Z Chyrowa”* під редакцією отця Владислава Ченча, на зміну якому

¹ Księga pamiątkowa 50-lecia Konwiktu i Gimnazjum OO. Jezuitów w Chyrowie. 1886–1936. Kraków: druk Wł. Anczyca i Spółki, 1936. S. 135.

² Borowik A. Dzieje, architektura oraz twórcy Zakładu OO. Jezuitów w Chyrowie. Twórczość Antoniego Łuszczkiewicza oraz Edgara Kovátsa na tle epoki. Katowice: Uniwersytet Śląski, 2012. S. 37–38.

³ Харчук Х. Р. Комплекс Культурно-освітнього закладу єзуїтської гімназії та конвікту в м. Хирові. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Архітектура. 2007. № 585. С. 161; Królikowska A. Chyrowski Zakład Naukowo-Wychowawczy w Sprawozdaniach. *Studia Paedagogica Ignatiana*. 2016. Vol. 19. № 2. S. 115.

⁴ Królikowska A. Chyrowski Zakład Naukowo-Wychowawczy w Sprawozdaniach. *Studia Paedagogica Ignatiana*. 2016. Vol. 19. № 2. S. 118.

в 1912 р. прийшов “*Kwartalnik Chyrowski*”, а в 1922 р. – двомісячник “*Przegląd Chyrowski*”»⁵. Тут здебільшого навчалася молодь із римокатолицьких родин. Проте, інколи сюди потрапляли молоді люди з українських греко-католицьких і вірменських родин⁶. Заклад припинив свою діяльність одинадцятого вересня 1939 року з приходом на ці території радянських військ. Конвікт був перетворений на казарми, а його цінні колекції розпорошені між багатьма музеями. Цінну бібліотеку закладу в товарних вагонах мали перевезти до Дрогобича (проте її подальшу долю прослідкувати неможливо)⁷.

Чисельність нумізматичної колекції добре простежується у звітах, які видавала дирекція Науково-виховного закладу отців єзуїтів у Хирові. У таких документах інформувалося про нові надходження у бібліотеку закладу та у колекції. Наприклад, у звіті за 1897 рік зазначено, що закладу подарували 200 монет і медалей⁸, у 1902 році подарували кілька десятків старих монет, переважно срібних⁹, а в 1904 році було подаровано 30 різних польських монет¹⁰. У звітах за кожен навчальний рік є розділ про нумізматичну колекцію і відомості про щорічні її поповнення. У звітах за 1933–34 рр., 1934–35 рр. всього нараховують 4180 монет, з них — 559 монет Римської і Візантійської імперій¹¹.

Основним джерелом формування колекції були пожертви професорів Конвікту, духовенства і провідних діячів науки і культури, які

⁵ Харчук Х. Р. Комплекс Культурно-освітнього закладу єзуїтської гімназії та конвікту в м. Хирові... С. 162.

⁶ Там само. С. 161–162.

⁷ Там само. С. 162.

⁸ Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1897. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfiego, 1897. S. 32.

⁹ Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1902. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfiego, 1902. S. 74.

¹⁰ Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1904. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfiego, 1904. S. 71.

¹¹ Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1933/34 i 1934/35. № XL i XLI. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfiego, 1935. S. 12.

мали безпосереднє відношення до навчального закладу. А основною функцією монет у науково-виховному закладі отців єзуїтів у Хирові була предметна наочність. На основі справжніх предметів матеріальної культури навчально-виховний процес — завжди набагато інтенсивніший. Колекція монет відіграла важливу роль у вивченні історії вихованцями гімназії.

У газеті «Вільне слово» в 1941 р. опубліковано статтю, де описано експозицію музею ще до його відкриття для відвідувачів. Особливо цікаво читати про експозицію, присвячену Стародавній Греції та Риму. Там же і згадано, що експонуються римські монети, серед них — і монети імператора Траяна. *«...Ось на ліво, старинна культура Греції. Погруддя з гіпсу, бронзи, алябастру, мармору — вірні копії архитворів грецьких мистців, посуда найрізноманітніших форм. Дальше римська культура, великий збір старинних монет. Оглядаю незугарні гроші цісаря Траяна. Ось там погруддя державних мужів старинного Риму, знаряддя праці знайдені в різних розкопках, знов посуда, словом, з кожного кутка промовляє до вас старинна історія, овіяна якимось чаром тих ліпших часів, коли то ще ні літаків, ні гарматі не знали...»¹².*

У нумізматичній колекції музею «Дрогобиччина» єдиним екземпляром представлений сестерцій Марка Ульпія Траяна (98–117 рр.) — римського імператора з династії Антонінів¹³ (рис. 1а, б). На аверсі монети зображено голову імператора. По колу — напис. На реверсі

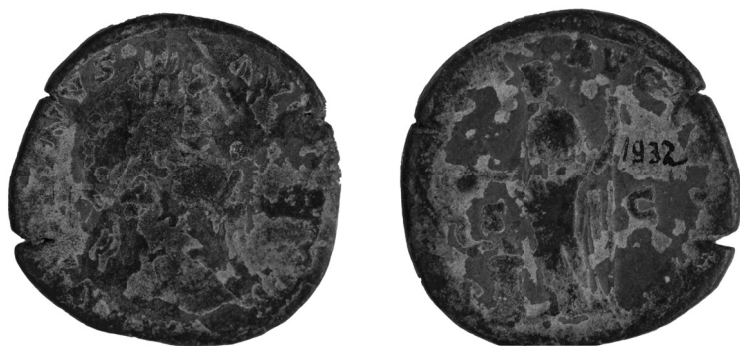

Рис. 1а, б. Монета. Рим, сестерцій імператора Траяна Марка Ульпія (98–117 рр. н. е.)

¹² Вільне слово. – Дрогобич, 1941. № 65. – 6 грудня.

¹³ ДКМ НМ-4779.

зображено силует людини. Гурт – гладкий. Діаметр монети – 30 мм. Матеріал та техніка – мідь, карбування. Повністю вкрита патиною, написи і зображення – не чіткі. Дуже пощерблена, стерта.

Сестерцій (лат. *sestertius*) – давньоримська монета періоду III ст. до н. е. – III ст. н. е. Спочатку – срібна, пізніше – мідна і бронзова, рівна чверті денарія. Його назва походить від двох латинських термінів: «*semis*» та «*tertius*» – тобто два аса і половина третього¹⁴. Завдяки значному впливу Риму на обширних територіях, сестерцій не є унікальною знахідкою на території України та Європи.

Збірка містить монету імператора Публія Елія Адріана (117–138 рр.) – представника династії Антонінів та наступника Траяна¹⁵ (рис. 2а, б). На аверсі монети зображено голову Адріана, профіль вправо. По колу напис – стертий. На реверсі зображено постать, по колу напис – стертий. Гурт – гладкий. Діаметр монети – 27 мм. Жовтий метал, техніка – карбування. Монета – стерта, як і написи на ній, покрита патиною та пощерблена.

Рис. 2а, б. Монета римського імператора Адріана Публія Елія (117–188 рр.)

Колекція включає два денарії римського імператора Антоніна Пія (138–161 рр.) з династії Антонінів. На одному з них¹⁶ на аверсі зображено голову імператора, профіль управо (рис. 3а, б). По колу напис: «ANTONINVS AVG. PIVS P. P.». На реверсі зображено рослину у вазі,

¹⁴ Melville Jones J. A Dictionary of Ancient Roman Coins. London: Spink, 2004. P. 287.

¹⁵ ДКМ НМ-4784.

¹⁶ ДКМ НМ-4793.

по колу напис – стертий. Гурт – гладкий. Діаметр монети – 18 мм. Білий метал, карбування. Монета – стерта, потемніла і поцерблена.

Денарій карбувався у Римі з часу Другої Пунічної війни – 215/214 рр. до н. е. (за іншими даними – 211 р. до н. е.)¹⁷ аж до III ст. н. е. Він був однією з найпоширеніших монет на теренах римських володінь у Європі, Азії та Африці. Не є рідкісною монетою і на території України.

Рис. 3а, б. Монета. Рим, денарій Антоніна Пія (138–161 рр.)

Другий денарій¹⁸ імператора Антоніна Пія (*рис. 4а, б*). Аверс – голова Антоніна, профіль вправо. По колу напис – стертий. Реверс – зображення сидячої постаті. Напис по колу – стертий. Гурт – гладкий.

Рис. 4а, б. Монета. Рим, денарій Антоніна Пія (138–161 рр.)

¹⁷ Шуст Р. М. Нумізмати́ка: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2009. С. 49.

¹⁸ ДКМ НМ-4794.

Діаметр – 17 мм. Білий метал, карбування. Монета – стерта, написи також, потемніла.

Нумізматична збірка нараховує ще три сестерції Антоніна Пія. На *рис. 5* – один із них¹⁹. Аверс – голова імператора, профіль вправо. По колу напис – майже стертий. Реверс – посередині зображення поста-ті. По колу напис – стертий. Гурт – гладкий. Діаметр монети – 26 мм. Бронза, карбування. Стерта, вкрита патиною.

Рис. 5a, b. Монета. Рим, сестерцій Антоніна Пія (138–161 рр.)

На *рис. 6* – другий сестерцій²⁰. Аверс – зображення голови Антоніна, профіль вправо. По колу напис: «ANTONIA AVG...». Реверс – посередині зображення поста-ті, справа і зліва «S – C».

Рис. 6a, b. Монета. Рим, сестерцій Антоніна Пія (138–161 рр.)

¹⁹ ДКМ НМ-4790.

²⁰ ДКМ НМ-4791.

По колу напис: «...TR.P.IMP...». Гурт – гладкий. Діаметр – 29 мм. Бронза, карбування. Стерта, потемніла, написи – не чіткі.

На *рис. 7a, b* – третій сестерцій Антоніна Пія²¹. На аверсі зображено голову Антоніна – профіль вправо. По колу напис: «... ANTONINVS AVG». На реверсі посередині зображено трьох коней. По колу напис – стертий. Гурт – гладкий. Діаметр – 25 мм. Жовтий метал, карбування. Монета – стерта, поцерблена, потемніла, написи – не чіткі.

Рис. 7a, b. Монета. Рим, сестерцій Антоніна Пія (138–161 рр.)

У фондовій колекції містяться також два сестерції Фаустини – дружини імператора Антоніна²². На *рис. 8a, b* – перший із них. На аверсі зображено голову Фаустини – профіль вправо. По колу напис – не чіткий. Реверс – стертий. Гурт – із насічкою. Діаметр – 24 мм. Бронза, карбування. Монета – стерта, вкрита патиною.

Рис. 8a, b. Монета. Рим, сестерцій Фаустини – дружини імператора Антоніна Пія (138–161 рр.)

²¹ ДКМ НМ-4792.

²² ДКМ НМ-4788.

На *рис. 9a, b* – другий сестерцій дружини Антоніна Пія²³. Аверс – зображення голови Фаустини, профіль вправо. По колу напис – не чіткий. Реверс – вінок, у якому читаються лише деякі літери напису: «М...LT». Гурт – гладкий. Діаметр – 16 мм. Бронза, карбування. Стерта, з патиною, написи – не чіткі.

Рис. 9a, b. Монета. Рим, сестерцій Фаустини – дружини імператора Антоніна Пія (138–161 рр.)

У музеї в єдиному екземплярі є також денарій імператора Марка Аврелія (161–180 рр.)²⁴, представника династії Антонінів, відомого стоїка, філософа на троні (*рис. 10a, b*). На аверсі монети зображено голову Марка Аврелія, профіль вправо. По колу напис – не чіткий. На реверсі зображено постать людини. По колу напис – не чіткий. Гурт – гладкий. Діаметр монети – 17 мм. Білий метал, карбування. Монета дуже стерта і пощерблена.

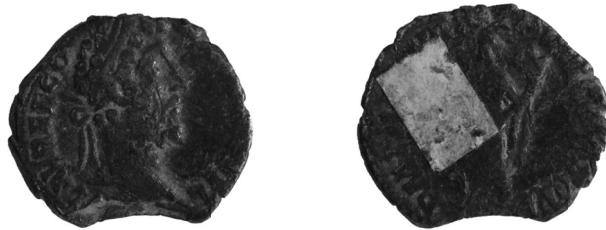

Рис. 10a, b. Монета. Рим, денарій імператора Марка Аврелія (161–180 рр.)

²³ ДКМ НМ-4789.

²⁴ ДКМ НМ-4787.

Ще одним цікавим експонатом є антонініан Марка Юлія Філіппа I Араба (244–249 рр.)²⁵ (рис. 11а, б). На аверсі монети – не чітке зображення. На реверсі зображено слона, зверху і знизу – не чіткі написи. Монета – у формі шестерні. Діаметр – 23 мм. Жовтий метал, карбування. Монета – стерта, як і написи, вкрита патиною.

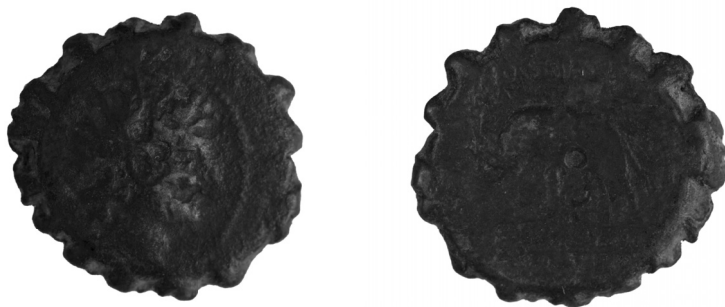

Рис. 11а, б. Монета. Рим, антонініан Марка Юлія Філіппа I Араба (244–249 рр.)

Антонініан (лат. *antoninianus*) – загальноприйнята в нумізматиці назва стародавньої римської монети. Антонініани вперше були випущені в 214 р. н. е. і їх продовжували карбувати протягом вісімдесяти років, лише з невеликими перервами²⁶. Спочатку антонініани були срібними монетами і коштували 2 денарії. Поступово якість дорогоцінного металу в них знижувалась, і пізніше почали з'являтися бронзові або мідні монети, інколи покриті сріблом. Цінність антонініанів знизилась до двох сестерціїв. Ці монети досить часто знаходять, у тому числі й на території України.

До музейної колекції входить антонініан першого християнського імператора — Костянтина Великого (306–337 рр.)²⁷ (рис. 12а, б). Аверс монети – посередині голова імператора Костянтина, профіль вправо. По колу напис: «CONSTA...». Реверс монети – посередині зображено вежу. По колу напис – не чіткий. Гурт – гладкий.

²⁵ ДКМ НМ-4785.

²⁶ Melville Jones J. A Dictionary of Ancient Roman Coins. London: Spink, 2004. P. 19.

²⁷ ДКМ НМ-4783.

Рис. 12а, б. Монета. Рим, антонініан імператора Костянтина Великого (306–337 рр.)

Діаметр – 19 мм. Мідь, карбування. Дуже стерта, з патиною, пощерблена.

Окрім цієї монети імператора Костянтина, в музейній колекції є ще три однакові антонініани²⁸ (*рис. 13а, б*). На аверсі монет зображено погруддя імператора Костянтина, профіль вправо. По колу: «CONSTANS...». На реверсі монет – зображення двох фігур. По колу напис: «VICTRIRE...». Гурт – гладкий. Діаметр – 15 мм. Бронза, карбування. Дуже стерта, з патиною, написи – не чіткі.

Рис. 13а, б. Монета. Рим, антонініан імператора Костянтина Великого (306–337 рр.)

Висновки. Колекція римських монет налічує 15 екземплярів періоду Римської імперії і є важливою складовою нумізматичної колекції фондів музею. 10 монет – це екземпляри доби Антонінів: сестерцій імператора Траяна, одна монета імператора Адріана, два денарії та три сестерції Антоніна Пія, два сестерції Фаустини – дружини останнього і денарій Марка Аврелія. Збірка включає також антонініан

²⁸ ДКМ НМ-4780; НМ-4781; ДКМ НМ-4782.

Марка Юлія Філіппа I Араба та чотири антонініани першого християнського імператора Костянтина Великого.

Римські монети фондів музею «Дрогобиччина» займають вагомe місце у музейній нумізматичній колекції в цілому. На даний час це лише ті монети, що були передані з Хирівського навчально-виховного закладу отців єзуїтів. Маємо надію, що в майбутньому до нас будуть надходити такі експонати, знайдені безпосередньо на території Дрогобиччини і всього Прикарпаття, і будуть приносити цінну наукову інформацію.

Матеріали статті можуть бути використані дослідниками Хирівської єзуїтської школи, а перспективним напрямом подальших досліджень може стати вивчення монет інших періодів, які знаходяться в фондах музею «Дрогобиччина».

Список джерел та літератури:

1. ДКМ НМ-4779.
2. ДКМ НМ-4780.
3. ДКМ НМ-4781.
4. ДКМ НМ-4782.
5. ДКМ НМ-4783.
6. ДКМ НМ-4784.
7. ДКМ НМ-4785.
8. ДКМ НМ-4787.
9. ДКМ НМ-4788.
10. ДКМ НМ-4789.
11. ДКМ НМ-4790.
12. ДКМ НМ-4791.
13. ДКМ НМ-4792.
14. ДКМ НМ-4793.
15. ДКМ НМ-4794.
16. Borowik A. Dzieje, architektura oraz twórcy Zakładu OO. Jezuitów w Chyrowie. Twórczość Antoniego Łuszczkiewicza oraz Edgara Kovátsa na tle epoki. Katowice: Uniwersytet Śląski, 2012. 294 s.
17. Królikowska A. Chyrowski Zakład Naukowo-Wychowawczy w Sprawozdaniach. *Studia Paedagogica Ignatiana*. 2016. Vol. 19. № 2. S. 105–121.

18. Księga pamiątkowa 50-lecia Konwiktu i Gimnazjum OO. Jezuitów w Chyrowie. 1886–1936. Kraków: druk Wł. Anczyca i Spółki, 1936. 190 s.
19. Melville Jones J. A Dictionary of Ancient Roman Coins. London: Spink, 2004. 327 p.
20. Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1933/34 i 1934/35. № XL i XLI. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfięgo, 1935. 95 s.
21. Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1897. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfięgo, 1897. 48 s.
22. Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1902. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfięgo, 1902. 91 s.
23. Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1904. Przemyśl: Drukarnia Józefa Styfięgo, 1904. 88 s.
24. Sprawozdanie Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1913/14. № XXI. Brody: Drukarnia Feliksa Westa, 1914. 111 s.
25. Вільне слово. – Дрогобич, 1941. № 65. – 6 грудня.
26. Харчук Х. Р. Комплекс Культурно-освітнього закладу єзуїтської гімназії та конвікту в м. Хирові. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Архітектура. 2007. № 585. С. 159–163.
27. Шуст Р. М. Нумізматика: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2009. 376 с.

Наукове видання

ВІСНИК МУЗЕЮ

« ДРОГОБИЧЧИНА »

Записки, присвячені дослідженням природи, історії
та культури Дрогобиччини

Заснований у 2018 році

Число 2

2021 рік

Верстка *Тетяни Федак*

Обробка світлин *Матвія Пограничного*

Підписано до друку 26.12.2021

Формат 70x100/16. Умов. друк. арк. 38,56. Наклад 100 пр.

Видавець і виготовлювач – «Коло»

вул. Індустріальна, 8, м. Дрогобич, Україна, 82100

тел./факс: (03244) 2 90 60

e-mail: koloopera@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 498 від 20.06.2001

2021

Число 2

Вісник музею «Дрогобиччина»»

